

حرف اول

پروشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تاریخ در پرتو خورشید

خدای را سپاس که توفیقم ارزانی داشت تا در حد توان خویش، راه بهره‌گیری از معارف نهج البلاغه را برای هموطنان عزیزم هموار کنم، و در این راستا دشواریهای توانفرسای کار سالیان را به جان بخرم، و از آن کلام ولایت، برگردانی نوین با نام خورشید بی‌غروب فراهم آورم، و آن را مبنایی قرار دهم برای فرهنگ موضوعی مفصلی به نام فرهنگ آفتاب و در آنجا نشانیهایی از آن گنجینه ناشناخته به دست دهم و به ایرانیان علی‌شناس و علی‌دوست پیشکش کنم.

در این فرهنگ، از نگاه مولا (ع) به خدا و جهان و آدمی چنان می‌نگریم که گویی پیش از آن‌ها می‌دیدیم و نه می‌دانسته‌ایم، و از این رهگذر بسا سنجه‌های راست و درستی فراچنگ می‌آوریم که توانمان می‌دهد تا همه چیز را دیگر باره برسنجیم، که از جمله این چیزها، یکی تاریخ و تاریخنگاری است.

اینک خود بر آنم که تاریخ و تاریخنگاری را در پرتو این خورشید بنگرم و در این نگاه، چشم‌اندازی نو فراروی خود و همکارانم بگستریم تا ما را معیاری باشد برای کارهایی که می‌کنیم و در پیش داریم. خرسندم که زمینه این امر به هنگامی فراهم شده است که «یاد» چهارمین سال حیات خود را پس‌پشت می‌نهد و در آستانه گام نهادن به پنجمین سال است، که امید می‌رود همراه با جهشهایی بزرگ باشد.

پس، با آغاز پنجمین سال انتشار «یاد»، «حرف اول» را به مقوله تاریخ و تاریخنگاری از دیدگاه نهج البلاغه اختصاص خواهیم داد. اکنون برای اینکه خواننده اندکی از پیش با موضوع آشنا شده باشد، نکات کلی مباحث را، فهرست‌وار در زیر ذکر می‌کنم.

۱) قلمرو تاریخ. در این مبحث، موضوعاتی به شرح زیر مطرح می‌شوند:

- ۱-۱. ذات و صفات حق، فراسوی تاریخ
- ۱-۲. برابری گذشته و آینده در علم الهی
- ۱-۳. جایگاه زمان و تاریخ در نظام آفرینش
- ۱-۴. روزگار به عنوان بستر حرکت تاریخ

- ۱-۵. رمز‌رهایی از اسارت تاریخ
- (۲) بحثی پیرامون آغاز تاریخ
- (۳) ارزش و اهمیت تاریخ. این مبحث موارد زیر را در بر می‌گیرد:
- ۳-۱. گذشته، چراغ راه آینده
- ۳-۲. گذشته و آینده در پرتو هدایت قرآن
- ۳-۳. تاریخ و خودآگاهی
- ۳-۴. بینش تاریخی، رمز مقاومت و هوشیاری
- ۳-۵. تاریخ، معلم اخلاق و خودسازی
- ۳-۶. قضاوت تاریخ
- (۴) فلسفه تاریخ. در این گستره، به نکات زیر نظر می‌دوزیم:
- ۴-۱. تأکید بر کلیت تاریخ جوامع
- ۴-۲. سرنوشت جوامع، تابعی از عملکرد و فرهنگ آنان
- ۴-۳. تأثیر رفاه و سختی در تباهی و شکوفایی استعدادها
- ۴-۴. فشار رژیمهای فاسد، مقدمه بیداری ملت‌ها
- ۴-۵. قوانین حاکم بر جاهلیتها، بعثتها و فتنه‌های پس از بعثت
- ۴-۶. برداشت ساده‌اندیشان از سلطه‌بدان
- ۴-۷. رابطه سیاست و فرهنگ در حرکت تاریخ
- ۴-۸. اصل متمم در قوانین تاریخ
- (۵) عوامل مثبت در حرکت تاریخ. در این نگاه، به مباحث زیر می‌پردازیم:
- ۵-۱. ایمان و عقیده
- ۵-۲. یاد خدا
- ۵-۳. عواطف دینی و ملی
- ۵-۴. مشکلات سازنده
- ۵-۵. ایثار و فداکاری

۶) عوامل منفی در حرکت تاریخ. چشم اندازهای زیر را در این مبحث پیش رو داریم:

۶-۱. استکبار

۶-۲. گرایشهای نژادی و صنفی

۶-۳. عواطف کور

۶-۴. لجاجت

۶-۵. جهل و تعصب

۶-۶. وابستگی مادی

۶-۷. جاه طلبی

۶-۸. رسوبات گذشته

۶-۹. بی تفاوتی و سلطه پذیری

۷) جریان حق و باطل و پاره‌ای از ویژگیهای هر يك

۸) سر فصلهای مهم تاریخ. موضوعات این مبحث به شرح زیرند:

۸-۱. پیدایش جهان

۸-۲. پیدایش انسان

۸-۳. بعثت پیامبران

۸-۴. بعثت پیامبر خاتم

۹) سیری در تاریخ اسلام. در این مبحث به توری بخشی از تاریخ پرفراز و فرود

اسلام می‌پردازیم:

۹-۱. عصر بعثت

۹-۲. فرزندان بعثت

۹-۳. کشمکش قدرت

۹-۴. بیعت خاطره انگیز

۹-۵. انقلابی دیگر

۹-۶. توطئهٔ جمل

۹-۷. پیکار صفین

۹-۸. بازی حکمیت

۹-۹. سرکوب خوارج

۱۰. زمینه‌های انحطاط جامعهٔ اسلامی. در این زمینه عوامل زیر را به بحث می‌گذاریم:

۱۰-۱. بی‌تفاوتی

۱۰-۲. روابط ناسالم

۱۰-۳. جهاد گریزی

۱۰-۴. گرایش به اشرافیت

۱۰-۵. ساده‌اندیشی

۱۰-۶. خودسری

۱۰-۷. خیانت عالمان

۱۰-۸. انزوای فرزندان تبعثت

۱۰-۹. جهل و تعصب

۱۰-۱۰. دین‌فروشی رجال سیاسی

۱۱. جغرافیای معنوی جامعهٔ اسلامی در سرآشویی سقوط

۱۲. پیش‌بینی آینده

آنچه در بالا برشمردیم، زمینهٔ «حرف اول» ما خواهد بود که در آن از نگاه نهج‌البلاغه و در پرتو آن خورشید به تاریخ خواهیم نگرست. امید آنکه طرح این مباحث، راهگشای شناخت درستی از تاریخ و تاریخنگاری شود.

عبدالمجید معادیخواه

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی